

В.А. АдзіночанкаГомельскі дзяржаўны ўніверсітэт Імя Ф. Скарыны, adzin28@gmail.com

Дасягненне міжканфесійнай згоды ў працэсе ўстойлівага развіцця Беларусі з'яўляецца для нас новай праблемай. Мы скажам яб яе як невізне, так і характары праблематычнасці. Справа ў тым, што ў савецкім грамадстве такая праблема не існавала проста таму, што не было ніякіх цяжкасцяў ва ўзаемаадносінах паміж рэлігіямі. Існавала праблема ва ўзаемаадносінах рэлігіі і дзяржавы, якая перакрывала сабой усё. Праводзілася паслядоўна антырэлігійная палітыка. Улады разглядалі рэлігію не проста як “перажытак мінулага” і “опіум народа”, але і як “адзіную легальна існуючую ў СССР антыкамуністычную ідэалогію”, з якой неабходна было змагацца. Зараз жа, калі адбыўся рэзкі пералом ў стаўленні да рэлігіі з боку дзяржавы і назіраецца няўхільны рост колькасці рэлігійных арганізацый, узнікла праблема ўзаемаадносін паміж імі. Адзначым, што ўзаемадзеянне паміж прыхільнікамі розных рэлігійных (або антырэлігійных) поглядаў – вельмі праблематычная сфера, у якой найбольш верагодна праяўленне нецярпімасці. Рэлігія грунтуецца на веры ў звышнатуральнае – тое, што мае для чалавека найбольшую каштоўнасць і на што ён абавіраецца ў сваім жыцці. Таму разыходжанні паміж прадстаўнікамі розных рэлігійных поглядаў маюць для іх прынцыповы характар. Гісторыя сведчыць, што праявы неталерантнасці часцей за ўсё адбываліся менавіта на рэлігійнай глебе, напрыклад, такое жаклівае пакаранне, як спальванне ужывалася пераважна да тых, каго лічылі ерэтыкамі. У сувязі з гэтым адзначым, што нам зараз трэба выпрацоўваць вопыт талерантнасці, магчымасці бесканфліктнага суіснавання людзей з самымі рознымі поглядамі і перакананнямі. Для нас гэтая праблема з'яўляецца асабліва актуальнай у сілу таго, што Беларусь – поліканфесійная краіна. Для ілюстрацыі прывядзем наступную табліцу:

		1.01.2011
1.	Праваслаўная царква	1545
2.	Стараверская царква	32
3.	Рымска-каталіцкая царква	475
4.	Католікі лацінскага абраду	1
5.	Грэка-каталіцкая царква	14
6.	Рэфармацкая царква	1
7.	Лютэранская царква	27
8.	Евангельскія хрысціяне-баптысты	275
9.	Армянская апостальская царква	1
10.	Іаганская царква	1
11.	Новаапостальская царква	21
12.	Пресвітэрыянская царква	1
13.	Хрысціяне веры евангелькай	505
14.	Хрысціяне поўнага Евангелля	55
15.	Хрысціяне веры апостальскай	9
16.	Царква Хрыстова	5
17.	Месіянскія суполкі	2
18.	Адвентысты сёмага дня	72
19.	Сведкі Іеговы	27
20.	Мармоны	4
21.	Іудзейская рэлігія	30
22.	Прагрэсіўны іудаізм	17
23.	Мусульманская рэлігія	24
24.	Бахаі	5
25.	Крышнаіты	6
	Усяго	3162

Як бачым, на Беларусі зараз налічваецца 25 канфесій. Самай вялікай сярод іх, калі судзіць па колькасці зарэгістраваных суполак, з'яўляецца праваслаўе, далей ідуць хрысціяне веры евангельскай (пяцідзсятніцтва), каталіцтва і евангельскія хрысціяне-баптысты. Такім чынам, на Беларусі не супадае рэлігійная і нацыянальная ідэнтыфікацыя, як гэта, напрыклад, назіраецца ў нашых суседзяў з усходу і захаду. Там можа ў нейкай ступені дзейнічаць формула “рускі – праваслаўны, паляк – католік”. Для Беларусі ж такое атачэнне не адпавядае рэчаіснасці: ёсць беларусы праваслаўныя, католікі, пратэстанты. Таму ні адна з канфесій не можа прэтэндаваць на дамінуючую ролю ў беларускай культуры і грамадстве. Таму трэба шукаць шляхі ўзаемадзеяння паміж людзьмі з рознымі рэлігійнымі перакананнямі.

На наш погляд, колькасць зарэгістраваных суполак канфесій не з'яўляецца відавочным паказчыкам той ролі, якую яна адыгрывае ў сучаснай рэлігійнай сітуацыі на Беларусі. Пытанне аб колькасці прыхільнікаў той ці іншай канфесіі на Беларусі зараз з'яўляецца даволі спрэчным. Афіцыйна лічыцца, што прыкладна 50% насельніцтва краіны – веруючыя, з іх прыкладна 80% – праваслаўныя, 10% – католікі і 2% – пратэстанты. На наш погляд, тут ідзе супастаўленне розных паказчыкаў, бо падлік адбываецца на падставе самавызначэння чалавека, таго, да якой веры ён сам сябе адносіць. У праваслаўі і пратэстанцтве гэтае аднясенне мае розны сэнс. Як правіла, аднясенне да праваслаўя мае характар не рэлігійнай, а культурнай ідэнтыфікацыі. Чалавек лічыць сябе праваслаўным таму, што ў дзяцінстве быў хрышчоны ў праваслаўнай царкве або ў сілу ўяўленняў, што праваслаўе – “усходнеславянская рэлігія”. Калі ж чалавек заяўляе аб сваёй прыналежнасці да пратэстанцтва, у гэта ўкладваецца зусім іншы сэнс. Як правіла, гэта азначае, што ён рэгулярна наведвае суполку, прымае ўдзел у яе жыцці, вывучае Біблію і суадносіць яе палажэнні са сваімі паводзінамі. Таму, на наш погляд, трэба праводзіць далейшыя даследаванні для аналізу рэальнай рэлігійнай сітуацыі на Беларусі, пра што, дарэчы, пішуць многія даследчыкі.

Таксама адзначым розніцу ў росце зарэгістраваных рэлігійных суполак у розных канфесіях, якія зараз дзейнічаюць на Беларусі:

		на 1.01.1988	на 1.01.2011	рост за 1988-2011 гг.
1.	Праваслаўная царква	399	1545	1146
2.	Стараверская царква	22	32	10
3.	Рымска-каталіцкая царква	121	475	354
4.	Католікі лацінскага абраду	0	1	1
5.	Грэка-каталіцкая царква	0	14	14
6.	Рэфармацкая царква	0	1	1
7.	Лютэранская царква	0	27	27
8.	Евангельскія хрысціяне-баптысты	171	275	104
9.	Армянская апостальская царква	0	1	1
10.	Іаганская царква	0	1	1
11.	Новаапостальская царква	0	21	21
12.	Прэсвітэрыянская царква	0	1	1
13.	Хрысціяне веры евангельскай	39	505	466
14.	Хрысціяне поўнага Евангелля	0	55	55
15.	Хрысціяне веры апостальскай	0	9	9
16.	Царква Хрыстова	0	5	5
17.	Месіяніскія суполкі	0	2	2
18.	Адвентысты сёмага дня	11	72	61
19.	Сведкі Іеговы	0	27	27
20.	Мармоны	0	4	4
21.	Іудзейская рэлігія	1	30	29
22.	Прагрэсіўны іудаізм	0	17	17
23.	Мусульманская рэлігія	1	24	23
24.	Бахаі	0	5	5
25.	Крышнаіты	0	6	6
	Усяго	765	3162	2397

Такі чынам, мы можам заўважыць, што агульная колькасць зарэгістраваных рэлігійных суполак ў краіне за перыяд з 1988 па 2011 гады ўзрасла больш чым у чатыры разы. Прыкладна такія ж тэмпы росту ў праваслаўя і каталіцтва. Але, напрыклад, хрысціяне веры евангельскай павялічылі колькасць сваіх суполак амаль ў трынаццаць разоў, адвентысты сёмага дня – у шэсць. Адбылася рэгістрацыя суполак тых рэлігійных накірункаў, якіх на Беларусі дагэтуль не было, альбо якія існавалі ў падполлі. Усё гэта патрабуе намаганняў па дасягненню міжканфесійнай згоды ў краіне.

Цэрквы, Рэлігійныя суполкі	Станоўчае		Адмоўнае		Абьякавае		Нічога пра яе не ведаю	
	1998	2006	1998	2006	1998	2006	1998	2006
Праваслаўная	87,0	90,5	0,6	0,9	10,4	8,5	2,0	9,1
Рымска-каталіцкая	57,4	59,1	4,1	3,5	28,0	31,3	10,5	6,1
Грэка-каталіцкая	12,5	27,6	5,8	4,7	30,8	39,0	50,8	28,5
Евангельскія хрысціяне-баптысты	8,8	10,1	24,1	24,2	39,2	40,9	27,8	24,8
Хрысціяне веры евангельскай	4,8	8,9	16,7	10,7	31,2	34,9	47,2	45,4
Адвентысты сёмага дня	3,9	4,5	14,3	22,3	22,3	27,2	63,1	53,2
Сведкі Іеговы	3,4	4,4	21,4	22,8	22,8	27,7	57,1	46,4
Іслам	13,5	19,1	11,6	12,5	40,0	41,3	34,8	27,1

У цэлым на Беларусі назіраецца ўзрастанне ўзроўню рэлігійнай толерантнасці. Аб гэтым, у прыватнасці, сведчаць вынікі сацыялагічных апытанняў аб стаўленні да розных канфесій, праведзенных ў 1998 і 2006 гадах:

Як бачым, стаўленне амаль да ўсіх канфесій паляпшаецца. Але, на наш погляд, шмат у чым гэта тлумачыцца абыхавасцю альбо неінфармаванасцю. Так вельмі вялікі працэнт апытаных адказалі, што нічога не ведаюць пра дадзеную канфесію (за выключэннем праваслаўя і каталіцтва).

Шмат якія аўтары пішуць, што пры ўзаемадзеянні паміж рознымі рэлігійнымі накірункамі трэба рабіць націск не на кансэнсус, а на кампраміс. Бо веравучэнне розных рэлігійных накірункаў мае несумяшчальныя паміж сабой палажэнні, напрыклад, у католікаў і пратэстантаў, гэта стаўленне да Дзевы Марыі і святых. Але і кампраміс, на наш погляд, з'яўляецца недастатковай падставай для толерантнасці. Больш трывалым будзе паглыбленне ў сваю веру і менавіта адсюль успрыманне веруючых, якія належаць да іншых рэлігій.

Трэба таксама адзначыць, што хаця рэлігійная сітуацыя ў сучаснай Беларусі мае свае праблемы, але ў цэлым для яе характэрна мірнае суіснаванне прадстаўнікоў розных канфесій, а таксама наяўнасць міжрэлігійнага дыялогу. Яго асноўным ініцыятарам зараз з'яўляецца праваслаўная царква. На ўзроўні рэспубліканскага кіраўніцтва наладжаны вельмі добрыя ўзаемаадносіны паміж праваслаўнымі і католікамі, ідзе ўзаемадзеянне з евангельскімі хрысціянамі-баптыстамі, праведзены вельмі прадстаўнічыя канферэнцыі па пытаннях дыялогу з мусульманамі і іудзеямі. Пры Сінодзе Беларускай Праваслаўнай Царквы дзейнічае інстытут рэлігійнага дыялогу і міжканфесійных камунікацый.

Але, на наш погляд, міжканфесійная згода ў сучаснай Беларусі павінна будавацца не на рэлігійнай аснове, бо рэлігія для гэтага не прызначана. Трэба, каб была свецкая аснова, а канкрэтна, дакладна распрацаваная прававая база, якая б забяспечвала ў краіне магчымасць дзейнічаць розным рэлігійным накірункам. Заканадаўства Беларусі кажа як аб роўнасці паміж канфесіямі і веравызнаннямі, так і аб магчымасці дыферэнцыраванага стаўлення да іх з боку дзяржавы. Так, у Прэамбуле закона “Аб свабодзе сумлення і рэлігійных арганізацыях” сказана: “Гэты Закон... вызначае прававыя асновы стварэння і дзейнасці рэлігійных арганізацый, выходзячы з: права кожнага на свабоду сумлення і свабоду веравызнання, а таксама на роўнасць перад законам незалежна ад стаўлення да рэлігіі; роўнасці рэлігій перад законам; прызнання вызначальнай ролі Праваслаўнай царквы ў гістарычным станаўленні і развіцці духоўных, культурных і дзяржаўных традыцый беларускага народа; духоўнай, культурнай і гістарычнай ролі Каталіцкай царквы на тэрыторыі Беларусі; неаддзельнасці ад агульнай гісторыі народа Беларусі Евангелістка-лютэранскай, царквы, іудаізму і ісламу; неабходнасці садзяння дасягненням ўзаемага разумення, тэрпімасці і павагі рэлігійных пачуццяў грамадзян у пытаннях свабоды сумлення і веравызнання”. Такім чынам, у дадзенай Прэамбуле разам з абвешчэннем права кожнага грамадзяніна на свабоду сумлення і роўнасці рэлігій перад законам таксама вылучаюцца пяць рэлігій: праваслаўе, каталіцтва, лютэранства, іудаізм і іслам, якія звязаныя з гістарычнай традыцыяй народа Беларусі. Асаблівае роля адводзіцца Праваслаўнай царкве, абвешчаецца, што яна аказала вызначальны ўплыў на фарміраванне духоўных, культурных і дзяржаўных традыцый беларусаў. Гэты ж прынцып праводзіцца і ў іншых артыкулах закона: “Рэлігіі і веравызнанні роўныя перад законам” (Арт. 6), “Грамадзяне роўныя перад законам незалежна ад іх стаўлення да рэлігіі” (Арт. 7), “Узаемаадносіны дзяржавы і рэлігійных арганізацый рэгулююцца законам з улікам іх уплыву на фарміраванне духоўных, культурных і дзяржаўных традыцый беларускага народа” (Арт. 8).

Такім чынам, мы можам канстатаваць як наяўнасць праблем ў дасягненні міжканфесійнай згоды на Беларусі, так і шляхі па іх вырашэнню. На наш погляд, па меры росту колькасці рэлігійных суполак а таксама развіцця вопыту рэлігійнага жыцця будзе ўзмацняцца дыялог паміж канфесіямі і на гэтай падставе вырашацца існуючыя праблемы.

Спісок использованных источников:

1. Пирожник, И.И. Беларусь после «религиозного бума»: что изменилось? / И. И. Пирожник [и др.] // Социология. – 2006. – № 4. – С. 46-55.